

(s. 152) vil nok få krakilske agrarhistorikere til at rejse børster. Endelig er Christian III's hovedsmand på Akershus i det ellers udmærkede register blevet delt i to personer – Hansen, Peder og Peder Hansen – med hver deres sidetal. Denne splittede skikkelse var af dansk lavadel (familierne Basse og Litle har været foreslået) og nåede i mål som den sidste i den lange række af håbefulde danske, der ægtede døtre af fru Inger til Østråt.

Mikael Venge

KNUD RASMUSSEN: Ruslands historie i det 16. århundrede. En forsknings- og kildeoversigt. Problemer i Ruslands og Sovjetunionens historie 4, under redaktion av **NIELS ERIK ROSENFELDT**, Københavns Universitets Slaviske Institut. Aarhus, Jysk Selskab for Historie, 1985, 161 s. 122 kr.

De første tre bøker i denne serien kom alle ut i 1979 (Niels Erik Rosenfeldt: Sovjetunionens historie 1917-1970. En forskningsoversigt; Hans Bagger: Peter den Stores reformer. En forskningsoversigt; Sven Aage Christensen; Rusland historie i det 17. århundrede. En forsknings- og kildeoversigt). Bakgrunnen for serien finnes enda ti år tidligere. Etter opprettelsen av en lærestol i Østeuropas historie ved Slavisk Institutt, skulle det satses friskt på et spennende fagfelt med store muligheter og økende betydning. Hele serien synes å springe ut av et sterkt følt behov for å skaffe seg best mulig oversikt over forskningssituasjonen innenfor et ganske enormt forskningsfelt. Den strategi som ble valgt er det gjort rede for i seriens første bind av seriens redaktør, Niels Erik Rosenfeldt, og Knud Rasmussen både viser til dette og understreker en del af de viktigste prinsipper i forordet til det foreliggende fjerde bind.

Rasmussens bok er som de tre første i serien meget ryddig i disposisjonen. Først behandles fire temaer som skal gi oversikt over de historiske problemer på 1500-tallet ut fra en systematisk synsvinkel: Staten og dens institusjoner, Jorden, bonden og godsejeren, Byer og byerhverv, Religiøse og kulturelle strømninger. Dernest behandles to temaer ut fra en kronologisk synsvinkel: Den indenrigspolitiske utvikling og Udenrigspolitik. Innenfor hvert tema er det markert spesielle problemstillinger, og for hver slik problemstilling kommer kort referat av synspunkter og problemløsninger som er gjort gjeldende. Dette er godt gjennomført, og redigeringen av boken skaper oversikt og gjør det lett å finne frem. På kort tid er det mulig å finne frem f.eks. til ulike synspunkt nå utviklingen når det gjelder trellehold i Russland i denne perioden. Som oppslagsbok for å finne raskt frem til en del hovedsynspunkter er boken utvilsomt nyttig. Men det nyttige ligger enda mer i den litteraturtilvising den gir. Forfatteren gjør oppmerksom på at bokens bibliografi bare skal gi bakgrunnsmateriale for den forskningsoversikt som blir gitt, og anbefaler løpende bibliografier for å holde seg orientert i den vitenskapelige litteratur. Det er en god anbefaling, for utviklingen går raskt, men ikke desto mindre vil boken et langt stykke inn i fremtiden være et godt hjelpemiddel til å finne frem i litteraturen. Uten all tvil er det et imponerende arbeid som er lagt ned for å kunne referere ulike synspunkter såpass kort og konsist som det oftest skjer. At en kanskje kunne ha ønsket en annen type presentasjon, er en annen sak. Det viktige er at fotnoter og litteraturliste gir et redskap til å grave og dyrke feltet selv på en måte som kanskje kan gi andre frukter. For den som selv måtte ha planer om å drive forskning i Russlands historie i det aktuelle hundreår, vil kanskje bokens siste kapittel være den

førstehjelp som blir satt aller størst pris på. Forfatteren gjennomgår her på kyndig måte publicerede kilder.

Denne anmelder er glad for både dette nye bindet og de tidligere bind i serien, og opplever det som nyttig å kunne gripe til bøkene som veiledere både til presisering av spørsmål i historikerdebatten, til sentral litteratur og til viktige kildeutgaver. Likevel er det grunn til å diskutere opplegg og målsetting. Forfatterene må selvsagt ha rett til å velge som de har gjort, men valget reiser en del spørsmål og medfører noen farer som forfatterne også selv er oppmerksom på. Det må understrekes at en forskningsoversikt av denne type er særdeles lite egnet til å stå alene som orientering til dem som måtte være interessert i russisk historie. Det er selvsagt heller ikke meningen at den skal gjøre det, men det kan likevel komme til å skje. Det er jo problemene som tas opp, ikke alle de viktige fenomener som det er tilnærmet enighet om, og problemene behandles heller ikke først og fremst fordi de er viktige, men fordi historikere har funnet for godt å skrive om dem.

Når problemene refereres, blir det dessuten heller ikke lagt vekt på å vise hvor forskningen egentlig står i dag. Det gjelder primært bare å gjøre rede for hva som hittil er gjort og sagt, og det er ikke uten videre samme sak. Når det gjelder å ha en mening og vise hvor forskningen står i dag, kan Knud Rasmussen i sitt forord vise til at han sammen med de øvrige bidragsytere til serien i 1983 har skrevet Politikens Ruslandshistorie i tre bind (anmeldt i dette tidsskrift bind 85, s. 138 ff.). Her gis en sammenhengende fremstilling av russisk historie, her kommer de lange linjer frem, og her tar forfatterne stilling til problemer som bare er refererte i serien. Dette er vel bare delvis riktig. I alle fall er det svært lang avstand mellom Ruslandshistorien og bøkene i serien om problemer. Bare i liten grad er Ruslandshistorien f.eks. for 1500-tallets del preget av klar stillingtagen til omdiskuterte spørsmål, men fremstillingen viser selvsagt at forfatteren har foretatt sine valg. Avstanden mellom de to typer litteratur er så stor at det knapt er riktig å si at de utfyller hverandre. Dermed kan også forskningsoversikten lettere komme til å bli stående litt for mye alene, særlig for dem som søker informasjon hovedsaklig på skandinaviske språk. Det man så kan stille spørsmålsteget ved både i denne nye bok av Knud Rasmussen og de tidligere i serien, er blant annet det inntrykk som, på tross av forsikring om at det ikke er forfatterens mening, likevel trenger seg på, nemlig at det er mulig å levere en fremstilling av viktige, omdiskuterte historiske problemer uten at fremstillingen tar farge av egne eller forskergruppens vurderinger. Det er positivt å streve etter å gengi andre forskeres oppfatninger, men det ville også ha vært positivt med noe klarere erkjennelse av at slik gjengivelse vanskelig kan unngå å bli preget av gjengiveren på forskjellig vis, ikke bare gjennom valget av hva som er viktig nok til å bli gjengitt.

Forfatteren, Knud Rasmussen, er desværre borte. Trass i at det kan være kritiske merknader å anføre, gleder vi os virkelig over de arbeider han fikk levert. Hans bortgang innebærer tap av stor ekspertise i det forskningsmiljø han var en del av. Men miljøet virker aktivt, og det står foran store oppgaver. Etter Ruslandshistorien og de utkomne bind i serien Problemer i Ruslands og Sovjetunionens historie er det kanskje tillatt å ønske at utgivelse av flere arbeider av historiografisk karakter nå blev betraktet som en av de prioriterte oppgaver.

Steinar Supphellen